آیا ابن سینا منکر وجود خدا بود؟

«تحلیل و بررسی در رد شبهات ملحدین»

بسم الله الرحمن الرحیم

﴿السَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى﴾

رد شبهات ملحدین

no-atheism.net

islamway1434

no_atheism

no_atheism

asteira

(سال تأسیس: ۱۳۹۰ هجری شمسی)

آیا ابن‌سینا منکر ذات خداوند بوده؟!

در پاسخ به این سؤال یا شبهه مذکور می گوئیم:

ابن سینا یک مسلمان و فیلسوف بوده و نظریاتی دارد که قابل مناقشه هستند لیکن دلیل برخروجش از اسلام نیست چرا که به یقین منکر خداوند متعال نبوده است.[۱]

ابوالمحاسن بن تغری -رحمه الله - (م ۸۷۴هـــ)، در بیان حوادث سال ۴۲۸هـــ می‌نویسد:

«وفيها توفّى الحسين بن عبد الله بن الحسن بن عليّ بن سينا الرئيس أبو عليّ صاحب الفلسفة والتصانيف الكثيرة. كان إمام عصره فى الحكمة وعلوم الأوائل، بل كان إماما فى سائر العلوم. وتصانيفه كثيرة فى فنون العلوم، حتّى قيل عنه: إنّه ليس فى الإسلام من هو فى رتبته. قال أبو عبد الله الذهبيّ: كان ابن سينا آية فى الذكاء، وهو رأس الفلاسفة الإسلاميّين الذين مشوا خلف العقول، وخالفوا الرسول– قلت–: لم يكن ابن سينا بهذه المثابة بل كان حنفيّ المذهب، تفقّه على الإمام أبي بكر بن أبي عبد الله الزاهد الحنفي– وتاب فى مرض موته، وتصدّق بما كان معه، وأعتق مماليكه، وردّ المظالم على من عرفه، وجعل يختم فى كلّ ثلاثة أيّام ختمة إلى أن توفّى يوم الجمعة فى شهر رمضان. قلت: ومن يمشى حلف العقول، ويخالف الرسول لا يقلّد الأحكام الشرعية، ولا يتقرّب بتلاوة القرآن العظيم.»[۲] ، یعنی : « در این سال، حسین بن عبدالله بن حسن بن علی بن سینا، رئیس ابو علی فیلسوف، و صاحب تألیفات زیاد، وفات یافت. او در عصرش در حکمت و علوم اوایل (علوم عقلی و ریاضی و فلسفی و...) امام و پیشوا بود. همچنین در سایر علوم نیز امام بود. و تألیفاتش در انواع علوم بسیار است حتی در مورد او گفته شده: در اسلام کسی به درجه و مقام او نرسیده است. ابو عبدالله ذهبی می‌گوید: ابن سینا در تیزهوشی نشانه‌ی روشنی‌است، او رأس و سرآمد فیلسوفان اسلامی است که به‌دنبال علوم عقلی رفتند و مخالفت حضرت رسول ﷺ کردند، می گویم (ابن تغری): ابن سینا اینگونه نبوده بلکه او حنفی مذهب بوده است، نزد امام ابوبکر بن ابی عبدالله زاهد حنفی ، فقه را خوانده است. در بیماری که منجر به مرگش شد توبه کرد و هرچه داشت صدقه داد و بردگانش را آزاد نمود و بر حسب شناختش رد مظالم کرد. در هر سه روز قرآن را ختم می کرد تا اینکه روز جمعه در ماه رمضان وفات نمود. می گویم (ابن تغری): کسی که به دنبال علوم عقلی برود و مخالفت حضرت رسول ﷺ کند ، احکام شرعی را تقلید نمی‌کند و با تلاوت قرآن عظیم (به خدا) تقرب نمی جوید.»

همان‌طور که ملاحضه می‌شود، امام ابن تغری -رحمه الله- تصریح کرده که ابن سینا -رحمه الله- در آخر عمر توبه کرده و به صدقه و تلاوت قرآن کریم مشغول شده و در روز جمعه ماه رمضان وفات کرده است.

امام ابن خلکان رحمه الله (م ۶۸۱ هـــ) ، در بیوگرافی ابن سینا می نویسد:
«وكان إذا أشكلت عليه مسألة توضأ وقصد المسجد الجامع، وصلى ودعا الله عز وجل أن يسهلها عليه ويفتح مغلقها له»[۳] یعنی:« هرگاه در مسأله‌ای با مشکل مواجه می‌شد، وضو می گرفت و به مسجد جامع می رفت و نماز می‌خواند و از خداوند می خواست (بسوی خدا دست به دعا بر می داشت) که مسئله را آسان برایش کند و بابِ بسته برایش باز شود.»
و ایشان در جایی دیگر می نویسد:

---

۱ . البته برخی با طرح این شبهه که چون ابن سینا منکر حرام بودن مشروبات (خمر) و نیز منکر معاد جسمانی بوده لذا قوانین اسلام را قبول نداشته و مسلمان نبوده است که در ادامه این مقاله مختصراً پاسخ خواهیم داد . ان شاء الله تعالی.

۲ . النجوم الزاهرة فى ملوك مصر والقاهرة ۵ / ۲۵ – ۲۶ ؛ الناشر: وزارة الثقافة والإرشاد القومى، دار الكتب، مصر

۳ . وفيات الأعيان - ابن خلكان ۲ / ۱۵۸؛ الناشر: دار صادر - بيروت الطبعة: ۱۹۰۰م

«ثم اغتسل وتاب وتصدق بما معه على الفقراء، ورد المظالم على من عرفه وأعتق مماليكه وجعل يختم في كل ثلاثة أيام ختمة، ثم مات... وانتفع الناس بكتبه، وهو أحد فلاسفة المسلمين.»[1]، یعنی: «سپس (بعد از اینکه بیمار شد)، غسل کرد و توبه نمود و آنچه را داشت به فقیران صدقه داد و به رد مظالم بر حسب شناختش اقدام نمود و خدمتکارانش را آزاد کرد و در هر سه روز یک ختم قرآن می کرد بعد از آن وفات یافت.» مردم از کتاب‌هایش سود بردند ، او یکی از فلسفه دانان مسلمان است.»

ابن خلکان -رحمه الله- یک صفحه بعد می‌نویسد:

«وفضائله كثيرة ومشهورة. وكانت ولادته في سنة سبعين وثلثمائة في شهر صفر، وتوفي بهمذان يوم الجمعة من شهر رمضان سنة ثمان وعشرين وأربعمائة ودفن بها. وحكى شيخنا عز الدين أبو الحسن علي بن الأثير في تاريخه الكبير أنه توفي بأصبهان، والأول أشهر، رحمه الله تعالى.»[2]، یعنی: « فضایل و بزرگی او بسیار و مشهور است، ولادتش در سال ۳۷۰ق. در ماه صفر بوده، و در همدان روز جمعه از ماه رمضان سال ۴۲۸.ق وفات یافت و در همان‌جا مدفون گشت. استاد ما ابوالحسن علی بن اثیر در تاریخ بزرگش (الکامل فی التاریخ) نقل کرده که او در اصفهان وفات یافته و قول اول مشهور تر است. خداوند متعال او را رحمت کند.»

ابن ابی اصیبعه -رحمه الله- (م ۶۶۸هـ) ، در کتاب "عیون الأنباء " در ترجمه و بیوگرافی شیخ الرئیس ابن سینا مطالبی را آورده است که نیکوست بخشی از آن را اینجا نقل کنیم ، ایشان می‌نویسد:

«ومن كلام الشيخ الرئيس وصية أوصى بها بعض أصدقائه وهو أبو سعيد ابن أبي الخير الصوفي...وليعلم أن أفضل الحركات الصلاة وأمثل السكنات الصيام وأنفع البر الصدقة وأزكى السر الاحتمال وأبطل السهي المراءاة ولن تخلص النفس عن الدرن ما التفتت إلى قيل وقال ومناقشة وجدال وانفعلت بحال من الأحوال وخير العمل ما صدر عن خالص نية وخير النية ما ينفرج عن جناب علم والحكمة أم الفضائل ومعرفة الله أول الأوائل إليه ؛ إليه يصعد الكلم الطيب والعمل الصالح يرفعه.»[3] ، یعنی: «از قول شیخ الرئیس ، وصیتی است که او برخی از دوستانش همچون ابوسعید ابن ابی الخیر صوفی را بدان رهنمود کرده است، باید دانست که بهترین حرکات، نماز است، نمونه ترین سکوت ها روزه است، سود آورترین نیکی‌ها، صدقه است، پاکترین رازِ احتمال و فاسدترین اشتباه ، ریاکاری است، نفْس هرگز از چرک و پلیدی خلاصی نمی یابد تا زمانی که به قیل و قال و مناقشه و جدل و تغییرات احوالی مشغول باشد. بهترین عمل چیزیست که از نیت خالص صادر شود و بهترین نیت آنست که پرده از علم بردارد، و حکمت مادر فضیلت ها است، و شناختِ خداوند اولین چیز است چرا که سخن پاک و عمل صالح بسوی او بالا می رود.»

در این که ابن سینا -رحمه الله- اشتباهاتی داشت است شکی نیست، لیکن چیزی که ثابت و متقن از احوالات و کتاب‌هایش بدست می آید ، این است که او اعتقاد به خداوند متعال و اصول و مبانی اسلام را داشته است و در آن شکی نیست.

---

۱ . منبع سابق ، ۲ / ۱۶۰

۲ . منبع سابق ، ۲ / ۱۶۱

۳ . عیون الأنباء فی طبقات الأطباء، ص ۴۴۵ ؛ الناشر: دار مکتبة الحیاة – بیروت

ابن سینا در مقدمه کتاب "السیاسة" ، می‌گوید:

«بسم الله الرحمن الرحيم وما توفيقي إلا بالله عليه توكلت وهو حسبي الحمد لله الذي نهج لعباده بما دلهم عليه من حمده وسبيل شكره وأشرع لهم بما هيأهم له من شكره أبواب مزيدة ومن عليهم بالعقل الذي جعله لدينهم عصمة ولدنياهم عمادا وقائمة وحباهم بالنطق الذي جعله فرقا بينهم وبين البهائم العجم والأنعام البكم.»

آیا چنین کسی منکر خدا بوده؟! آیا منکر دین بوده؟! این سخنی که از مقدمه کتابش نقل شد و حمد ثنای پروردگار را می‌کند، با دیدگاه ملحدین و منکرین خدا و دین کاملاً در تضاد است!!!

ابن سینا، خدا را حمد و ستایش می کند که عقل را به انسان عطا کرده تا برای محافظت و برای دنیا پشتوانه‌ای باشد و قدرت نطق و بیان و سخن گفتن را به انسان بخشیده تا بین او و چهارپایان تفاوت باشد. آیا چنین کسی منکر خدا بوده؟! ملحد وجود خدا را با این همه نشانه منکر است حال انکار خداباوری ابن سینا -رحمه الله - جای خود دارد!!

همچنین در کتاب السیاسة ، با جستجوی لفظ جلالهٔ «الله»، این عبارات قابل مشاهده است؛

«بسم الله الرحمن الرحيم، الله تعالى ... ولم تسكن نفسه إلا إلى الزوج التي جعلها الله تعالى ذكره للرجل سكنا ... إن ذلك أحسن في النظم وأبلغ في النفع إن شاء الله تعالى ... لا يعلمها إلا الله جل ذكره ... فينبغي لك أن تحمد الله عز وجل على ما سخر لك منهم.»

همچنین در کتاب "الاشارات والتنبیهات" چاپ مصر ، مقدمه آن و نیز کتاب "القانون فی الطب" که مشهورترین کتابش است در پزشکی و در دانشگاه های اروپایی و آمریکایی تدریس می‌شده است. پر از الفاظ و عبارات توحیدی ،و بعضاً در مواردی هم به آیات قرآن و احادیث نبوی تمسک جسته است.چنین کسی چگونه است که به زعم ملحدین ،عقیده اش را پنهان کرده باشد؟!!

آیا ابن سینا مشروبات (خمر) را حلال دانسته است؟!

ابن سینا قائل به تحلیل خمر نبوده است، نهایتاً در مسائل پزشکی برای برخی درمان‌ها از آن استفاده میکرده و یا تجویز کرده که این شرایط و ضوابط خاص به خود را دارد و اگر ضرورت اقتضا نماید شرع جواز آن را در موارد بخصوصی داده است.

خداوند متعال نیز به بیان فواید اندک خمر تصریح فرموده لیکن مضراتش (گناهش) را اکثر فرموده است.[۱]

یک قاعده‌ی اصولی نزد مسلمانان است که می‌گوید: **«الضروریات تبیح المحظورات..»** [۲] ، یعنی : «در حالات ضروری، ممنوعیات مباح می‌شود.»

امام سیوطی -رحمه الله - (م ۹۱۱هـ)، در بیان جواز ممنوعیات در شرایط ضروریی و اضطراری ، می‌نویسد:

---

۱ . بقره / ۲۱۶:«يَسْئَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَ الْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِما إِثْمٌ كَبِيرٌ وَ مَنافِعُ لِلنَّاسِ وَ إِثْمُهُما أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِما»

۲ . الأشباه والنظائر للسيوطي ، ص ۸۴؛ الناش:دار الكتب العلمية الطبعة:الأولى، ۱۴۱۱هـ - ۱۹۹۰م

«من ثم جاز أكل الميتة عند المخمصة، وإساغة اللقمة بالخمر، والتلفظ بكلمة الكفر للإكراه، وكذا إتلاف المال..» [۱] ، یعنی : «از این جهت جایز است خوردن گوشت مردار در هنگام شدت گرسنگی و خوردن لقمه ای با خمر (مشروبات الکلی) ، و در حالت اجبار و اکراه اقرار کردن به کفر و تلف کردن مال.»

دین اسلام وسیع تر از آن است که اسلام ستیزان و ملحدین تصور کردند...

برخی از اقوال ابن سینا در مورد خمر

«وَيجب أَن يجْتَنب الْخمر على كل حَال»[۲] ، یعنی : «لازم است که در همه حال از خمر اجتناب شود.»

«أما المشروب فَإِنَّهُ يهجر شربه تلهيا بل تشفيا وتداويا»[۳] ، یعنی : «اما نوشیدن مشروبات چه برای لذت بردن و چه برای درمان و مداوا رها می شود.»

معاد جسمانی و انکار آن توسط ابن سینا

ابن‌سینا اصل معاد را که روحی است قبول داشته و در آن شکی نیست و این خود وجه تعارض شدید با منکرین خدا و دین است، مادام که معاد روحانی را قبول دارد، درحالی که منکران خدا، خود خدا را قبول ندارند چه برسد به معاد و پایین تر از آن (معاد جسمانی). ابن سینا آیات و احادیث پیامبر ﷺ را در مورد معاد جسمانی که صریح هستند را منکر نشده بلکه فقط قائل به تأویل آن‌ها است، البته این تأویل فاسد و بی اعتبار می‌باشد، لیکن وقتی که آیات و احادیث نبوی ﷺ را منکر نشده دلیل بر اثبات خداباوری و نبوّت حضرت ﷺ است.و بلکه معتقد بودن به دین اسلام است و اگر کوچکترین شبهه در خداناباوری وی وجود داشت، نمی‌بایست قائل به تأویل آیات قرآن باشد بلکه می بایست آن‌ها را تکذیب کند که چنین نبوده است که این دلیل بر مسلمان بودنش است و باز این وجه تعارض با منکرین خدا و دین است.

وَالسَّلامُ عَلى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدى

۹۵ / ۵ / ۱۱

---

۱ . منبع سابق.

۲ . القانون فی الطب ، ۲ / ۷۱ ، وفق مکتبة الشاملة الاصدار ۴۷ . ۳

۳ . عیون الأنباء فی طبقات الأطباء ، صص ۴۴۵ - ۴۴۶ ؛ الناشر: دار مکتبة الحیاة – بیروت